

NAZAN AŞKALLI

s

a

u

a

g

a

a

i

r

k

e

n

b

a

u

© KARAKARGA YAYINLARI 310

*Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü,
telif hakkı sahibinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.*

SANA GELİRKEN BEN

Nazan Aşkalli

Genel Yayın Yönetmeni: Mustafa Kutlukhan Perker

Yayın Koordinatörü: Mesud Ata

Kapak Tasarımı: Sedat Gösterikli

Reklam ve Tanıtım Müdürü: Bilgen Ülgen

1. Baskı: Eylül 2020

ISBN: 978-625-7217-05-7

*İmtiyaz Sahipleri: Yelda Cumalıoğlu, Mustafa Kutlukhan Perker
KaraKarga Yayınları, Destek Yayınları'nın alt kuruluşudur.*

Yayıncı Sertifika No: 13226

Adres: Abdi İpekçi Cad. No 31/5

Nişantaşı / İstanbul

Tel: (0 212) 252 22 42

Fax: (0 212) 252 22 43

 karakarga.com

 info@karakarga.com

 karakargayayinlari

 karakargayayinlari

 karakargayayin

Baskı: Deniz Matbaa Mücellit

Adres: Maltepe Mahallesi Hastane Yolu,

Sokak No 1/6 Zeytinburnu - İstanbul

Tel: 0 212 613 30 06

Matbaa Sertifika No: 40200

İçindekiler

Neden Gidiyorum?.....	5
Masamda Bir Balina.....	7
Herman Melville'e Mektup.....	11
Dürer'in Tavşanı ve Uyanan Leopar	17
Sarı Sirt Çantam.....	23
Herkese Söylemek İstiyorum Nereye Gittiğimi.....	27
Bam Bam	33
Cafe Tortoni'de Sabah.....	40
Tango Yapar Gibi Pablo.....	49
Ateş Topraklarında	53
Kadın Kovalarından Okyanusu Üzerime Boşalttı.....	61
Gece Yarısı Güneşi.....	71
Denize Açılan Gemide.....	79
Hayaletler.....	84
Eşek Kahvaltısı	89
Kıyıya Vurduğumda.....	95
Bazı Denizlerin Dalgaları Acı Çeker.....	103
Rüzgâr Altında	108
Palamarlar Atılırken.....	113
Burası Buenos Aires.....	118
Bir Yıl Sonra İstanbul'da.....	122
Baş Belası Bir Tekne	125
Sana Gelirken Ben	131
Bu Kitap Yazılmamak İçin.....	134

NEDEN GİDİYORUM?

Yeni yazılmış ve henüz okunmamış bir şiirin sessizliğini arıyorum, ölümün sessizliğiyle karşılaşmak için değil; içimdeki haykırışları bile duyamadığım için.

Yer kabuğunun çatlağından içeriye sızmak için gidiyorum.

Yasını tutmak için bombalanan asma köprülerin, otoyolların derisini yüzdüğü kuzey ormanlarının, Kaz Dağları'nın ve düşünce suçlularının gözyaşlarını başkalarına taşımak için. Tahtlarının köle pazarından alındığını düşünmeyen ve mücevherleriyle erkeklerin başlarına taç olduğunu sanan kadınlara inat gidiyorum.

Yeleleri vardır belki ayın ve kendimi bildim bileli dört nala olan gelgitlerimi kucaklar diye gidiyorum.

Postacıların benzer mektuplar getirmesinden ve insanların çevirdiği dolaplardan kurtulmak için gidiyorum.

Sulara dalıp yakalamak için en yüksek dalgayı ve yakalanmak için balık ağlarına, gidiyorum.

Ne üzerime düşen gölgeden ne de gözüme tutulan ışıktan korkmadığım için...

Var olmaktan korkmamayı da öğrenmek için.

Nasıl da bilinmez bir yuvarlak benim için bu dünya; yanardağlarıyla, ıssız adalarıyla, açık denizleriyle... Onu portakal gibi soya soya, en küçük çekirdeğine kadar görmek için gidiyorum.

Uyandığımda nerede olduğumu hatırlamamak için... Kulağıma deniz kabukları dayamak; balinaların şarkılarını dinlemek, manta sürüsüyle birlikte sudan sıçramak için gidiyorum.

Bütün denizleri yutmaya gidiyorum, çöplerini tükürebilmek için kirli uygarlığın yüzüne gerisin geri.

Zıpkın yemiş hayallerimi ahtapotun kollarına emanet etmek için gidiyorum.

Şiirden beslenmedikleri için patlayacak balon gibi şişen tüm ruhlardan sıkıldığım için gidiyorum. İmgelerle, metaforlarla donanmak için...

Kabıma sığmadığım, suların derinliği çağırdığı için gidiyorum. Beni götürecek gemiye vardığımda, buz dağlarından tüm samimiyetimle özür dilemek için gidiyorum. Onları yitirmemek için elimden geleni yapmalıydım.

Çocukluğumun dumanlı vapurlarını da ekliyorum yolculuğuma. Söylesene deniz feneri ne kadar uzaklaşabilirim karadan?

MASAMDA BİR BALİNA

Teknelerin dallarını terk etmiş yapraklarla uyuduğu bir akşam-
dı. Güneşin Ağustos'u kuruttuğu günler artık bitmişti.

Bir akşam üstü bal rengi çekik gözleri, aceleci küçük adımları,
balıkçıl gibi uzun boynu ve upuzun saçlarıyla özenle çizilmiş zarif Ja-
pon çizgi kahramanlarını andıran genç kız kitapçıdan içeri girdi. Bir-
kaç saat önce sevgilisinin ayırttığı kitabı almak için kasaya yaklaştı.

Durum acildi annesi bir kitap istemişti ve bunu akşama kadar
bulup alması gerekiyordu.

Zaten hep son dakikada bir şey ister ve bu her zaman çok ö-
nemli olurdu, ama bu tür durumlarda çıkan sonuçlar havai fişekler
gibiydi renkli, gürültülü, coşkulu biraz tehlikeli.

Acaba bunun altından ne çıkacaktı. Telaşla sevgilisini aramıştı.

“Aşkım senin spor salonunun orada güzel bir kitabevi vardı
olsa olsa orada buluruz biz bu kitabı lütfen alır mısın?” Onun se-
sinin etkisiyle çocuk kendini orada buldu ve kitabı da. Ancak spor
salonundan aceleyle çıkan teri kurumamış daha da artmıştı stres-
ten, çünkü aceleden cüzdanını soyunma dolabında unutmuştu.
Satın alamadı ve alçak sesle “lütfen bunu akşama kadar ayırabilir
misiniz çok önemli?” diyebildi.

Akşam üzeri; gözlükleri burnunun üzerinde, günün yoğunlu-
ğundan kıvrıcık beyaz saçları kabarmış, dağılmış, kareli gömleği,

pantolon askısından çıkan göbeği ile yaklaştı kitapçı.

“İşte burada ayırttığınız emanetiniz.” Hareketleri ahesteydi, öksürdü ve mırıldandı.

“Elimizde bir tane var, bu baskısı da piyasada yok artık. Çoktan tükendi.” Kitabı uzatan adamın gururlu halinin farkında olmayan genç kız çantasını karıştırıyordu. Son günlerde çalıştığı hukuk sınavının ve bitirme tezinin stresini atmak için gelmişti Alp Dağları’nın serin eteklerinden, dar yollarında güvercinlerin kümелendiği, vapur düdüklerinin uyandırdığı küçük sahil kasabasına. Yorgundu, sokak tabelalarını bile okumaya üşeniyor, sadece bakmak, anlamsızca gülmek, anlamsızca konuşmak, boşlukta yaşamak istiyordu. Yerçekimsiz.

Kasada beklerken evin her köşesinde ters çevrilmiş, kimisi kalemle kimisi tahta çubuklarla, kimisi dallarla, yapraklarla ayrılmış sayfalar geldi gözünün önüne. “Bu kitap da onların arasına katılacak ve aylarca okunma zamanını bekleyecek” diye düşünürken çalan telefon sesiyle irkildi. Sesim aklını dağıttı...

“Alo, aldın mı kitabı?”

“Aldım ama senin hap kadar dediğin kitap bu mu? Emin misin?”

“Herman Melville’in Moby Dick’i değil mi?”

“Evet ama...”

“Aması ne?”

O gece eve bir balina geldi...

Masanın üzerinde 735 sayfalık dev gövdesiyle yatıyordu. Ben fincanımın içinde volta atan Guetamalalı kahve işçilerini izliyor, tüten dumana sarılmış öylece oturuyorum sessizce.

Kaçamak gözlerle Moby Dick’e bakıyorum. Benim onu kımlatmamı bekliyordu karaya vurmuş bir balina gibi... Oysa bundan yedi yıl önce filler için Afrika’ya doğru yola çıkmıştım. Yollar... Bildiklerimin ceplerimde bilinmeze dönüştüğü, haritaların sıkılıp

sınırları değiştirdiği, pusulaman ibresini kutup yıldıızına fırlattığı, bulutların göğü uykuya yatırıp beni uyutamadığı yollar, arabanın tekerleğini indirip, ayakkabı bağımı çözen, anlamsızca hızlandığımda usulca beni yavaşlatan yollar...

Çoktan uykuya gittiğini düşündüğüm küçük kızım Yosun'un "Aaaaa, Moby Dick!!!!" diye bağırarak odaya dalmasıyla sıyrıldım dalgınlığımdan. Sualtı eriştelerine benziyor Yosun'un saçları, buğdaylar başaklarının sarısını saklamış arasına ve her zaman dağınık dalga dalga kafası. Tibetli bir bilge gibi derin bakan gözleriyle meraklı çocuk sesi hiç uyuşmaz. "Neden adın Yosun?" diye soranlara "Annem sulara dalıyor... O yüzden" der, sonrada başlardı saymaya: "O haritacı, yazar, fotoğrafçı, yogacı, fillerin de annesi..." diye uzayan bir listesi vardır gururla söylediği.

Yosun masadaki balınaya doğru uzandı, ama dokunmadı.

"Sen nereden tanıyorsun Moby Dick'i?" diye sordum şaşkınlıkla.

"Mrs. Tezcan okuttu bu kitabı bana İngilizce dersimde. İçinde çok öfkeli bir adam var, gemisinde herkese bağırıyor. Ayağını mı kolunu mu yemişti Beyaz Balina hatırlamıyorum, sakat kalmıştı. Ama adama hiç acımamış çok kızmıştım zaten sonunda da denizde boğuldu" dedi ve geldiği gibi bir zıplamayla kayboldu ortadan. Pusulasız bir hayatı vardı Yosun'un kendi yönleri olan.

Ufuk çizgisi giderek silinirken, poyraza döndü hava. Kuzey rüzęarı bahçedeki palmiyeleri titretti, av yasağı kalktı balıkçılar ağlarını attı, gece başladı. Kapağını açtım kitabın, sanki yüzgecine sığınır gibi usulca sokuldum, gemiler geçti uzaktan ağır ağır, "zaman geç kalmışlıkları bağışlar mı?" diye sordum, "ellerin ne kadar soğuk" dedi sayfalarına dokunduğımda.

Ay ışığına uzattım ısıtmak için avuçlarımı üşüyordum. "Hadi bana da oku" dedi. Boşver şimdi kafandaki soruları, soğuk havayı "Hepimiz öleceğiz, üşümecek hiçbir şey değil!" Yüzgeç hafifçe

kıpırdadı, ben başladım okumaya...

“Bana kalırsa yaşama ve ölme hakkında çok yanlış düşünüyorsunuz. Benim asıl özüm yeryüzündeki gölgem dedikleri şeydir bence. Biz ruh işlerine bakarken, tıpkı güneşe suyun içinden bakan istiridyeler gibiyizdir bence; üstlerindeki ağır suyu havaların en hafifi sanan istiridyeler gibi. Bence bedenimi alsın Nantucket! Varsın gemi de batsın, bedenim de batsın dilediği zaman. Ruhuma gelince, Jüpiter gelse batıramaz onu.”

Sonra birden kendimle karşılaştım çok şaşırdım. Herman Melville kitapta sanki benim için bir cümle yazmıştı: “Balının yanında zambak sapı kadar kalır fillerin hortumu”.

Bir yıl önce Zambaktan Bir Masal adlı bir kitap yazmıştım. Asyalı esir fillerin zincirlenmiş ayaklarını, dişleri için katledilen Afrika fillerinin yetim kalan yavrularını, Virunga Dağları’nda karşılaştığım göz göze gelmemem gereken ama gözümü ayıramadığım dağ gorillerini, dünyanın çatılarını, pirinç tarlalarında uyuyan Vietnamlı çocukları ve Masai kabilesinin inandığı Ay Tanrıçası Olapa’nın masallarını anlatmıştım. Vadilerde Bonelli kartalları ile uçmuş, terk edilmiş kentlerde terk edilmiş sevgililerin dili olmuş-tum. Şimdiki düşüm dünyanın dibine, Güney Kutbu’na gitmek ve buzlu sularda gemi direğinden kopmuş yelken gibi savrulan o dev balina kuyruğunu görmektir. Kafamı bulandıran tek soruyla karşı karşıyaydım.

Peki ya gider de göremezsem?

HERMAN MELVILLE'E MEKTUP

Cehennem ateşinde pişirdiğin kitabın elimde.

1856'da geldiğinde Babil Laneti yaşadığın şehirdeyim. Avrupa ile Asya kıtasının arasındaki dar boğazda, İstanbul'da çelikten bir asma köprünün ayağının dibinde okuyorum bir beyaz balina ile tek bacaklı kaptan Ahab'ı ölümcül biçimde karşılaştırdığın kitabın Moby Dick'i.

Artık Galata senin geldiğin, bildiğin gibi değil, okuyamadığın tabelalara yeni diller eklendi.

Saç ektirmeye gelen turistler, göçmen Suriyeliler, yeni diller ve anlaşmazlıklar kol geziyor sokaklarda. Kadınlar hâlâ güzel ve hâlâ çok telaşlı. Alacakaranlıkta kördüğüm haline gelmiş anlar ve para kazanma koşuşturması içinde geçiyor günler. Buradaki toprak da yaşılanıyor, yaşlandıkça yüklüyorlar üzerine göğü delen kuleleri. Sokak isimleri yapboz tahtası gibi, bir gün Ali bir gün Veli. Karanlık köşeler balina yağı ile aydınlatılmıyor artık, zaten dünyanın en büyük canlısı yok olmak üzere. Ben bu satırları yazarken Japonya 33 yıllık balina avlama yasağını kaldırdı buna inanabiliyor musun? Kitaptan kafamı kaldırıp İstanbul'a bakıyorum yine. Kâğıt toplayan çocuklar türedi çöp kutularından trafikte aniden araçların önüne kendini atan. Korular yok edildi, söküldü kökleri. Bozulan düzene karşı çıkan, susturulmuş insanlar var hapishanelerde.

Sardunyalarım tomurcuk verirken penceremin kenarında, şiir okumak, yazmak, şarkı dinlemek zor geliyor. Aynı dili konuşsalar da anlaşıyor artık insanlar, bir zamanlar senin kaptanın Ahab nasıl olmuşsa çözmüş deniz canavarının dilini. Kafasındaki evrenin tüm kötülüklerini yüklemiş balinanın kamburuna. Atlantik ve Pasifik okyanuslarının birleştiği yerde Güney Kutup dairesindeki Horn Burnu'ndan Afrika'nın bir ucuna, Ümit Burnu'na kadar kovalaması gerekse de onun peşini bırakmamaya kararlı. Yıkılsa da tüm gemi direkleri.

Tahta bacağına kurtlar yemeden öcünü almaya niyetli. Ne hikâye ama!

İstanbul'da Boğaz'ın akıntılı sularına bakarak düşünüyorum: Bizans İmparatoru Jüstinyen zamanında, şu anda kıyısında durduğum Marmara Denizi'nde, elli sene boyunca gemileri batıran canavar bir güney balinası mıydı? Bir balinaya mı aitti İngiliz Amiral Davis'in Berberistan kıyılarında bulduğu iskelet? Savaş gemileri gibi mi geçmişti Çanakkale Boğazı'ndan sessizce ve bu sulara kafadan bacaklılarla, mürekkep balıklarıyla mı doyurmuştu karnını? Onun yiyecekleri uzak denizlerdeydi aslında. Senin zamanında binlerce yağ avcısı peşindeyken canavarın, denizciler zıpkın oyuklarından içki içip ant içerken Moby Dick'i öldürmeye; sandallarda çalışan Kızılderililer attıkları çakıl taşları ile balinanın gemiye uzaklığını ölçmeye çalışıyorlardı öylesine farklıydı herşey. Şimdi ise öyle kolay ki balinaları öldürmek. Bundan 164 yıl önce İstanbul'a geldiğinde sokak aralarında mezarlıklar ürkütmüş seni, yürürken her an ölümü hatırlamak sana tuhaf gelmiş. Doğru, bu şehirde bazı evlerin pencereleri mezarlara bakar ve her sabah ölümün soğuk yüzüne açar perdelerini. Böyle şehirlerde mezarlar görünür ama derin denizlerde mezarlar görünmez, sadece ruhlar dolaşır çalkalandıkça dalga köpüklerinde.

“Dünyanın en güzel noktası” dediğin Sarayburnu’na yansıyan güneş gözümü yakıyor mektubumu yazarken, ışığı yeşil mürekke- bime damlıyor, Şehir Hatları vapurları deniz karıncaları gibi çalı- şıyor, martılar geçiyor dumanların arasından.

Put bunlar diye atılan heykellerle birlikte, gösterişsizce intihar edenler Sarayburnu’nda denizin dibinde yatıyor, beline taşlar bağ- lanıp infaz edilen isyancılarla birlikte. Sarayburnu, heykellerin, ba- tık gemilerin, iskeletlerin saklandığı gizli bir ölüm tarlası gibi.

İstanbul’da, Rumeli Hisarı karşısında hayretler içinde kalmış, “Tablolara atılan ressam imzaları gördüm de şehre atılan imzayı ilk kez görüyorum” diye not düşmüşsün günlüğüne.

Erguvanlar rengini almaya başladı mı Nisan’ın kalbinden, Os- manlı padişahlarının kaftanlarındaki esaretten sıyrılmış, özgürce aşka uçan kanatlar gibidir tepeleri bu şehrin.

Belli ki sen erguvan ağaçlarını mora çaldıklarında görmemiş- sin. Hiç dökülmemiş avucuna erguvan çiçekleri. Ne kadar yazık!

Suyun üstünde kırılmış sandal parçalarına, halatlara, küreklere tutunmaya çalışan insanlar gibi bugün İstanbul. Bir yavru balina gibi ciğerlerine dolan tuzlu suyu, pis havayı püskürtmesi için, acı- yan canı için annesini çağırarak hali bile kalmadı.

Avcıların balinanın sırtına art arda sapladığı zıpkınlar gibi sap- ladık sırtına gökdelenleri ve viyadükleri. Yaşadığımız yerleri bali- nanın nefesinden beter kokuttuk, siz bir zamanlar saf balina yağı ile aydınlanmaya çalışırken biz yağların en zehirliilerini ürettik ve denizlere saldık. Doğu adalarını, Afrika’yı ışıksız bıraktık. Yerlile- rin toprakta parlayan yıldızlar sandıkları madenleri, değerli taşla- rı, altınları sandıklarımıza doldurduk bizim sandıklarımız senin korsanlarıninki gibi değil, dipsiz. Doymak bilmiyoruz. Sana bu mektubu yazarken radyo Endonezya’nın Sumatra adasında sürü halinde karaya vuran balinaları haber veriyor, sadece dördünü

kurtarabilmişler ve karada ada gibi gövdeleriyle yatıyormuş diğerleri... Neden mi?

Bunun yanıtını henüz bilmiyorum Sevgili Melville. Oysa bir balinanın suda fırlayışı ve o muhteşem kuyruğunu suya doğru yelpaze gibi sallayışı dünyanın en güzel görüntüsü olmalı... Derinlerdeki sırları, karanlıkları yüklemiş de kendi dibine onları göğe savurur gibidir o kuyrukla.

Derinleri merak ediyorum, Zerdüştlerin sessizlik kulelerinden daha sessiz, zirvesini saklayan Annapurna'lardan daha soğuktur o derinler. Kokmaz mı derinler? Burnu olmayan balinalar koku almaz mı? Dediğin gibi denizin altında güller menekşeler yok ki zaten koklayacak, hem bence kendi karnından çıkan kokuyu da duymaması hayrınadır diye düşünüyorum. Hem o bir balinanın, ancak ölü başı Krala ve kuyruğu Kraliçeye, yağlı gövdesi de Düklerle armağan edilir, ki aslında armağan edilmez, denizciler avuçlarındaki nasırlar, kollarındaki yaralar ve akbabaların iştahını bile kesecek zayıf bedenlerindeki güneş yanıkları ile kalakalırlar beş parasız yağsız ve etsiz. Çünkü özgürlük ve adalet o zamandan beri yoktur.

Ama filler öyle değil, canlı canlı salınarak armağan edilirler. İpeklerle sarılır, mücevherlerle süslenir, mis gibi amber kokuları serpilir kuyruklarına. Bir zamanlar Büyük İskender'e sonra prenseslere niceleri gönderilmiştir İpek Yolu üzerinden. Süslü ama esir olan canlı bir fil olarak yaşamak mı? Yoksa sırtına saplı zıpkının halatına dolanmış ölü bir balina olmak mı? Seçmek zor hele sonunda yitiliklik olduktan sonra...

"Beyaz Balina'yı gördün mü?" diye diğer karşılaştığın gemilere sorarak yol alıyorsunuz sonsuz denizlerde aylardır. Bazıları "Beyaz Balina mı? O deniz canavarı mı? Tanrı yazdıysa bozsun" diyor. Ve bu yanıt kaptanının gözlerini Pasifik ateş çemberindeki Mayon

Yanardağı'nın lavlarından daha parlak aleve dönüştürüyor. Her şeyin akıp gittiği dünyada sıkı sıkı tutunuyor hırslarına, bencilliğine. Yanından geçen içi balıkla, yağla dolu, evine dönen gemilerin tersine içi sadece intikam yüklü gemisiyle yol alıyor. Ne nefes değişmemiş ada çiçeklerinin ne deniz kırlangıçlarının, ne yeşil vadelerin farkında. Pıhtılaşmış kan püskürene kadar Beyaz Balina Moby Dick, Kaptan Ahab'a rahat yok.

İntikamı yüreğine mühürlemişti kaptan ve bu mühür öyle büyüktü ki başka duygulara yer kalmamıştı artık.

Sonunda gemisini, tayfalarını, gözcüsünü, zıpkıncısını ve kendisini derinlere gönderecekti büyük bir girdap, bunu biliyor ama mührü çözmüyordu.

Seni okurken iki kıtanın ortasındaki denizdeki yelkenin bezine mühürledim ben de zamanımı ve içimden konuşan sesi.

Fırtınada bekle beni diyen gemiciyi, uzak adaları, adaların ejderhaya benzer sırtlarını, korkunç rüyaları, Afrodit'in omzuna deve boynunda sinen kekik kokusunu, o kokuya dokunmak isteyen elleri mühürledim, kırmasınlar diye. Ah bu denizler çalkalandığında kükrediğinde yine de atsin kendini tehlikelere denizciler diye korkuları mühürledim. O korkuları kırbaçladı kürek mahkumları... Kürek mahkumları zaten mühürlüydü acıyla büzüşmüş ağızları ile. Korsanların ganimet sandıklarını mühürledim, deniz kızlarına şehvetle sulanan yüzlerini de.

Ay ışığına gümüş balıklarının rengini, fenercinin ağlayan çocuğuna ılık meltemin ninnisini, ruhların kargaşasını çarklılara mühürledim.

İki kıtanın ortasındayım! Koymayın yılan balıklarının, iskorpitin yüzgeçlerini yanıma, trakonyanın zehri karışırken kabuslarımda derimden kanıma, yine ve yine güzelliğe aldanişımı mühürledim. Ahab'ın deniz ejderinin tarlası, yurdu o okyanuslar, orada